

NOVOMEŠKO KULTURNO IZROČILO IN ZNANJE V DIMENZIJAH DANAŠNJEGA ČASA IN SVETA

Mag. Gregor Macedoni, župan Mestne občine Novo mesto

V času, ki ga živimo, smo priče velikim preobrazbam, ki delujejo na državne strukture, delovne razmere, meddržavna razmerja, skupinsko subjektivnost, kulturno proizvodnjo, vsakdanje življenje in na odnos med posameznikom in drugimi. Enako velja za identiteto, osebno ali nacionalno, ki postane pomembna, ko pride do občutka izgubljenosti v današnjem razpadu vrednot in vrednostnih sistemov.

V takšnih družbenih okoliščinah lahko pride do izraza zavest o lastnih koreninah, o kulturni ali nacionalni pripadnosti, ki se izraža v prvi vrsti skozi materni jezik. Morda zato ni naključje, da sta letošnje in naslednje leto razglašeni za leti evropske kulturne dediščine. S tem je izpostavljen pomen ozaveščanja kulturnega izročila in posebnosti evropskih narodov, ki se med sabo razlikujejo v dediščini in bogati tradiciji preteklih rodov.

Navdihujoče je dejstvo, da smo se Slovenci ohranili skozi stoletja na prepihu vzhodnih in zahodnih osvajalcev, plenilcev in vojsk. Z ljubeznijo ter občutkom za dostojanstvo in lastno nacionalno identiteto nam je uspelo ohraniti materinščino. V času reformacije je bila slovenščina dvanajsti jezik na svetu, v katerega je bila prevedena Biblija. S tem dejanjem smo prehiteli veliko večje narode in dokazali, da je slovenščina kulturni jezik, v katerem je mogoče izraziti tudi najbolj zapletena doživetja, zaznave in spoznanja.

Naša slovenska identiteta je skupek mikroravni lokalnih okolij, ki prav tako izražajo svoje posebnosti in izročila. Tako Dolenjska v celoti kot Novo mesto s svojo okolico

hranita bogastvo v svoji naravni in kulturni dediščini. Naša zemlja skriva zaklade prazgodovine, še posebej iz obdobja železne in bakrene dobe. V vzporednem času vrhunskih stvaritev Periklejeve dobe v antični Grčiji je naše »halštatsko mesto« doživljalo vrhunec obrtniškega mojstrstva, ki se kaže v situlski umetnosti, v izjemnem steklenem in jantarnem nakitu, pasnih sponkah, fibulah, posodah in priboru za hrano. Ves ta zaklad je bil in je še vedno skrit v dolenski zemlji. Že takrat so bili naši kraji del evropskih trgovskih poti in center razvitega gospodarstva te dobe. Zato v današnjem času izpostavljamo to izjemno zgodovinsko obdobje prostora, v katerem je zraslo Novo mesto.

Sprehod skozi najpomembnejša obdobja zgodovine Novega mesta nas pripelje na Glavni trg, največji srednjeveški trg v Sloveniji. Njegova ohranjena podoba nas spominja na sijaj in pomen, ki mu ju želimo povrniti. Da bo v sodobni preobleki zaživel z ljudmi, ki mu bodo vrnili dušo, družabnost, veselje in lepoto. Nedaleč od Glavnega trga pa se je začela zgodovina ene od najbolj ključnih ustanov tega mesta, ki ni pomembna samo v naši regiji, temveč tudi na slovenski in srednjeevropski ravni. To je novomeška gimnazija, ki je pred 272. leti začela delovati v prostorih sedanje Glasbene šole Marjana Kozine.

Ko sem od dr. Gričarja izvedel, da je novomeška gimnazija najstarejša tovrstna javna šolska institucija v prostoru nekdanje avstro-ogrske monarhije, me je to dejstvo še dodatno navdušilo. Ponosni smo lahko na ohranjen pisni vir, ki ga ne premorejo veliko večja in starejša univerzitetna mesta. Kot nekdanjega gimnazijca me ob takšnem spoznanju preveva prav poseben ponos. Gimnazija Novo mesto je skoraj tri stoletja (272 let) pomemben simbol znanja, spoštovanja in družbenih sprememb. Predstavlja ne samo identiteto njenih dijakov, ki s ponosom pravijo, da so novomeški gimnazijci, temveč tudi identiteto mesta. Modrost takratnih prebivalcev Novega mesta in »razsvetljena« vladavina cesarice Marije Terezije, ki ji je znanje in izobraženost njenih »podanikov« veliko pomenilo, je izkazana z ustanovno listino z dne 8. avgusta 1746. V njej je med drugim zapisano, da želi cesarica z ustanovitvijo šole narediti nekaj koristnega za meščane, predvsem pa za okoliško mladino, ki bi dobila

priložnost za doseganje višje izobrazbe in bila tako primerna za služenje skupnosti. Temu poslanstvu Gimnazija Novo mesto sledi še danes, o čemer priča dejstvo, da se plejadi uspešnih znanstvenikov, umetnikov, raziskovalcev, humanistov in družboslovcev pridružujejo vedno novi izstopajoči posamezniki.

Stoletja obstoja našega mesta in celotno še starejše kulturno-zgodovinsko izročilo temeljijo na znanju, veščinah, vztrajnosti in ponosu tukajšnjih prebivalcev. Prav znanje, ki ga izpostavlja Gimnazija Novo mesto kot najstarejša javna izobraževalna ustanova v širši regiji, je tisto, kar lahko opremi mladega človeka za preizkušnje nepredvidljivega prihodnjega časa. Znanje, ki temelji na visokih etičnih načelih, lahko koristi vsakemu posamezniku in zagotavlja napredek družbe. Zato je spoštovanje tradicije in splošnih človekovih vrednot temelj človeške družbe in razvoja. Na tak način moramo graditi našo prihodnost, našo lastno in nacionalno identiteto v luči mnogoterosti in različnosti številnih jezikov, kultur, običajev, izročil in tradicij. Smo priče velikih preobrazb, znotraj katerih je treba znati odgovoriti na vprašanja: Kdo sem? Kam grem? In kaj si želim? To so vprašanja, ki so si jih zastavljali že antični filozofi v Grčiji in o katerih so nas in bodo tudi bodoče generacije poučevali profesorji novomeške gimnazije.